

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 381/2023-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou CIMRÁK s. r. o., Štefánikova trieda 7, Nitra, IČO 36 868 876, v mene ktorej koná advokát JUDr. Ing. Martin Cimrák, LL.M., proti postupu a rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Ssk 12/2021 z 20. decembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 17. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a rozsudkom Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) č. k. 6 Ssk 12/2021 z 20. decembra 2022 (ďalej len „napadnutý rozsudok“). V petite ústavnej sťažnosti sťažovateľ pravdepodobne chybou v písaní uviedol ako porušovateľa Najvyšší súd Slovenskej republiky.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na základe žiadosti sťažovateľa Sociálna poisťovňa, ústredie (ďalej len „sociálna poisťovňa“) rozhodnutím č. 660 103 6563 0-1 z 27. júla 2015 priznala sťažovateľovi invalidný dôchodok od 22. júla 2011 v sume 63 eur mesačne. Za čiastočne invalidného bol uznaný podľa § 25 ods. 4 zákona č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 121/1975 Zb.“) s tým, že sťažovateľovi nárok na invalidný dôchodok vznikol 20. februára 1985 podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003.

3. Sťažovateľ neformálnou žiadosťou zo 6. septembra 2019 požiadal o zvýšenie invalidného dôchodku v zmysle § 147 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 100/1988 Zb.“) s prihliadnutím na § 159 zákona č. 100/1988 Zb. a o všetky následné valorizácie za kalendárne roky 1985 až 2011. Sociálna poisťovňa rozhodnutím č. 660 103 6563 0 zo 16. septembra 2019 žiadosť sťažovateľa zamietla s odôvodnením, že podľa § 294 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) sa okrem iných zrušil aj § 159 zákona č. 100/1988 Zb. účinný do 31. decembra 2003, a teda ku dňu priznania invalidného dôchodku nebolo toto ustanovenie účinné, a preto mu zvýšenie invalidného dôchodku podľa § 147 zákona č. 100/1988 Zb. nepatrí. Sťažovateľovi nárok na výplatu invalidného dôchodku vznikol až 22. júla 2011 a keďže v období od 20. februára 1985 do 31. decembra 2003 sa mu invalidný dôchodok nevyplácal, tak mu nepatria ani zvýšenia dôchodkovej dávky za kalendárne roky 1985 až 2010.

4. Proti rozhodnutiu sociálnej poisťovne podal sťažovateľ odvolanie. Generálny riaditeľ sociálnej poisťovne rozhodnutím č. 660 103 6563 O zo 17. januára 2020 zamietol odvolanie v celom rozsahu a potvrdil rozhodnutie sociálnej poisťovne. *Proti tomuto rozhodnutiu podal sťažovateľ správnu žalobu.*

5. Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 23 Sa 24/2020 zo 7. decembra 2020 žalobu sťažovateľa ako nedôvodnú zamietol. V odôvodnení tohto rozsudku v podstatnom uviedol, že na základe žiadosti sťažovateľa bol po opakovanom posúdení jeho zdravotného stavu rozhodnutím sociálnej poisťovne z 27. júla 2015 uznaný za čiastočne invalidného podľa § 25 ods. 4 zákona č. 121/1975 Zb. Nárok na invalidný dôchodok mu vznikol 20. februára 1985 podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003. Invalidný dôchodok bol vypočítaný podľa zákona č. 121/1975 Zb. od 22. júla 2011 v sume 528 Sk mesačne a takto určená suma sa zvýšila podľa § 2 zákona č. 306/2002 Z. z. o zvýšení dôchodkov v roku 2002, o úprave dôchodkov priznaných v roku 2003 a o zmene a doplnení niektorých zákonov v oblasti sociálneho zabezpečenia v znení zákona č. 639/2002 Z. z. na sumu 61,80 eur mesačne, ktorá sa ďalej zvýšila podľa § 82 zákona o sociálnom poistení odo dňa priznania o sumu 1,80 eur, teda o sumu 1,20 eur mesačne na sumu 63 eur. Nárok na invalidný dôchodok si uplatnil sťažovateľ žiadosťou k 22. júlu 2014. Podľa § 114 ods. 1 zákona o sociálnom poistení sa nárok na výplatu dávky alebo jej časti premlčí uplynutím 3 rokov odo dňa, za ktorý dávka alebo jej časť patrili. Nárok na výplatu invalidného dôchodku vznikol tak sťažovateľovi 22. júla 2011. Sťažovateľ proti tomuto rozhodnutiu nepodal odvolanie ani opravný prostriedok, takže nadobudlo právoplatnosť. Krajský súd zároveň konštatoval, že sťažovateľovi sa invalidný dôchodok do 31. decembra 2003 nevyplácal. Námietku, ktorou sťažovateľ žiadal priznať zvýšenie invalidného dôchodku od vzniku nároku na dôchodok, teda od 20. februára 1985, preto krajský súd považoval za nedôvodnú, keďže je potrebné rozlišovať medzi nárokom na dávku a nárokom na výplatu dávky. Nie je možné totiž zvýšiť invalidný dôchodok, ktorý sťažovateľ nepoberal.

6. Proti rozsudku krajského soudu podal sřazovatel kasačnř sřaznostř. Nejvyšší sprřvny sřd napadnutřm rozsudkom jeho kasačnř sřaznostř zamietol, pretože ju nepovařoval za dřvodnř. Povařoval za preukřzanř, že sřazovateľom bola na pobočke sociřlnej poisřovne spřsanř 8. oktřbra 2014 řiadostř o priznanie invalidnřho dřchodku, v ktorej řiadal priznař dřchodok od 22. jřla 2011. Sociřlna poisřovňa rozhodnutřm z 27. jřla 2015 priznala sřazovateľovi invalidnř dřchodok od 22. jřla 2011, teda odo dňa, ako si to v řiadosti o dřchodok sřm uplatnil. Podľa kasačnřho sřdu spornou nebola skutočnosť, že invalidita sřazovateľa vznikla nřsledkom řrazu z 1. novembra 1975, keď ako 10-ročnř chlapec utrpel řraz, v dřsledku ktorřho je prakticky jednookř. Ku dňu dovřšenie veku, v ktorom sa končie povinnř školskř dochřdzka, sřazovateľ nepodal řiadostř o priznanie invalidnřho dřchodku. Dřtum vzniku čiastočnej invalidity nebolo mořnř určiť dňom dovřšenie 18 rokov veku (teda od 3. januřra 1984) z dřvodu, že v tom čase posudzovanř nebol zamestnanř. Z vykonanřho dokazovania najvyšší sprřvny sřd, zhodne ako sociřlna poisřovňa považovali za preukřzanř, že sřazovateľ „bol prvřkrřt zamestnanř od 3. decembra 1984 do 19. decembra 1984 a nřsledne od 9. januřra 1985 do 30. marca 1985. Vzhľadom na uvedenř bol dřtum vzniku čiastočnej invalidity podľa zřkona ř. 121/1975 Zb. určeny (medzi 9. januřrom 1985 a 30. marcom 1985) s dřtumom 20. februřr 1985 v sřladi s pořiadavkou řiadateľa o dřvku, pokiaľ to umořňoval jeho zdravotnř stav (pretože stav pořkodenie zraku u menovanřho je stavom trvalřm od řrazu), lebo v uvedenom období bol zamestnanř.“ Aj keď nřrok na invalidnř dřchodok vznikol 20. februřra 1985, tento sa v období od 20. februřra 1985 do 31. decembra 2003 nevyplřcal. Do 31. decembra 2003 na uznanie invalidity z mladosti sřazovateľ ako řiadateľ o dřvku invalidnřho dřchodku nespřňal zdravotnř kriteriř plnej invalidity, ktorř bola na to potrebnř. Dřtum vzniku invalidity bolo mořnř určiť od 1. januřra 2004, odkedy je mořnř zo zřkona o sociřlnom poistenie tento druh invalidity uznař: „Jednostrannř slepota v tom čase podmieňovala maximřlne čiastočnř invaliditu.“ V roku 2004 za řinnosti zřkona o sociřlnom poistenie mal sřazovateľ 38 rokov, preto nespřňal podmienku nezaopatrenosti na řčely ř 70 ods. 2 zřkona o sociřlnom poistenie.

Najvyšší sprřvny sřd uzavrel, že napriek tomu, že sřazovateľovi vznikol prřvny nřrok na invalidnř dřchodok podľa posudku posudkovřho lekřra sociřlneho poistenie od 20. februřra 1985, tento sa do 31. decembra 2003 nevyplřcal. Nřrok na vřplatu invalidnřho dřchodku vznikol 22. jřla 2011. Podľa ř 294 ods. 3 a 4 zřkona o sociřlnom poistenie sa zruřili zřkon ř. 121/1975 Zb. a zřkon 100/1988 Zb., z řoho vyplřva, že ř 159 zřkona ř. 100/1988 Zb. bol řinnř do 31. decembra 2003. Na zřklade uvedenřho zvyřenie čiastočnřho invalidnřho dřchodku podľa ř 147 zřkona ř. 100/1988 Zb. sřazovateľovi nepatrie a rovnako mu nepatrí ani zvyřovanie čiastočnřho invalidnřho dřchodku za kařdř rok od jeho priznanie aj z dřvodu, že tento (priznanř od 20. februřra 1985) sa sřazovateľovi nevyplřcal.

Nřrok na vřplatu invalidnřho dřchodku vznikol ař od 22. jřla 2011 a od tohto dňa bol zvyřeny tak, ako to uviedol krajskř sřd v odřvodnenie rozhodnutie. Podľa ř 82 ods. 3 zřkona o sociřlnom poistenie na zvyřenie dřchodkovej dřvky je rozhodujřca mesačnř suma dřchodku vyplřcanř ku dňu, od ktorřho sa zvyřuje. Z dřvodu, že v období od 1. januřra 2004 ař do 31. decembra 2010 sa invalidnř dřchodok sřazovateľovi nevyplřcal, zvyřenie invalidnřho dřchodku mu za tieto kalendřrne roky nepatrie.

II. Argumentácia sťažovateľa

7. Porušenie označených práv napadnutým rozsudkom sťažovateľ odôvodnil tým, že najvyšší správny súd sa stotožnil s názorom sociálnej poisťovne. *Sťažovateľ* argumentáciu v ústavnej sťažnosti namieril podobne ako v kasačnej sťažnosti (aj správnej žalobe) proti rozhodnutiu sociálnej poisťovne z 27. júla 2015, ktorá podľa jeho názoru:

- nesprávne manipuluje s dátumom vzniku nároku na výplatu, ktorý stanovila na 22. júl 2011, teda tri roky spätne odo dňa uplatnenia nároku z dôvodu, že ďalšie obdobie od vzniku nároku až po tento termín je premlčané. Poukázal zároveň na definíciu premlčania a na jeho rozdiel od preklúzie, zastávajúc názor, že nárok na výplatu invalidného dôchodku mu vznikol dňom jeho priznania, a nie tri roky spätne od podania žiadosti a *„len uplatnením námietky premlčania, nie je nárokovateľný za celé obdobie od vzniku nároku“*. Kritizuje, že z rozhodnutia sociálnej poisťovne nie je jasné, kto, kedy a akým spôsobom uplatnil námietku premlčania;

- rozhodla o jeho nároku podľa zákona č. 121/1975 Zb. s použitím § 259 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, pričom svoj postup žiadnym spôsobom neodôvodnila ani neuviedla, prečo neaplikovala § 159 zákona č. 100/1988 Zb., podľa ktorého dôchodky priznané po 30. septembri 1988 podľa predpisov platných pred 1. októbrom 1988 sa zvyšujú podľa § 146 až § 158 tohto zákona, pričom za deň priznania dôchodku sa pritom na účely zvýšenia považuje 30. september 1988.

8. Podľa sťažovateľa na základe nesprávneho usmernenia zo strany právneho predchodcu sociálnej poisťovne si sťažovateľ neuplatnil nárok na dôchodkovú dávku už v roku 1985. Pokiaľ by konanie o nároku na dávku prebehlo v roku 1985 a rozhodlo by sa podľa zákona č. 121/1975 Zb., potom by sťažovateľ mal nárok na výplatu dôchodkových dávok odo dňa priznania nároku a s použitím fikcie uvedenej v § 159 zákona č. 100/1988 Zb. by tak mal nárok na všetky zvýšenia dôchodku od 20. februára 1985, čo *„by zodpovedalo zmyslu zákona a mohlo by mu zabezpečiť ľudsky dôstojný život, aj napriek jeho zdravotnému postihnutiu.“*

III. Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na predbežnom prerokovaní preskúmal, či ústavná sťažnosť sťažovateľa obsahuje zákonom ustanovené náležitosti a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

10. Podstatou ústavnej sťažnosti (po ustálení predmetu konania z dôvodu omylu v petite ústavnej sťažnosti, pozn.) je tvrdenie sťažovateľa o porušení práv na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu, ktorým bola zamietnutá kasačná sťažnosť sťažovateľa. Sťažovateľ nespokojný s výsledkom konania

v ústavnej sťažnosti tvrdí, že najvyšší správny súd sa stotožnil s názorom sociálnej poisťovne, ktorá pri rozhodovaní o jeho nároku na invalidný dôchodok aplikovala nesprávne ustanovenia príslušných zákonov, v dôsledku čoho následne jeho invalidný dôchodok nebol valorizovaný aj za obdobie rokov 1985 až 2011.

Sťažovateľ tak svoje výhrady v zásade koncipoval proti rozhodnutiu sociálnej poisťovne z 27. júla 2015, ktorým mu bol priznaný invalidný dôchodok.

11. V rámci predbežného prerokovania s prihliadnutím na sťažovateľom formulované argumenty ústavný súd dospel k záveru, že ústavnú sťažnosť sťažovateľa je potrebné odmietnuť podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde, a to v časti z dôvodu jej neprípustnosti [§ 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde] a v časti ako zjavne neopodstatnenú [§ 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde].

12. Podľa § 55 písm. d) zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania je neprípustný, ak to ustanovuje tento zákon v § 132 ods. 2 alebo § 142 ods. 2.

Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

13. Aké právne prostriedky nápravy musí sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti využiť, posudzuje ústavný súd vždy s prihliadnutím na konkrétne okolnosti každého prípadu. Vychádzajúc z princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy, môže ústavný súd konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať jeho ústavnou sťažnosťou, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Ústavou vymedzená právomoc ústavnému súdu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava ani zákon o ústavnom súde nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne vyplýva, že sťažovateľ pred tým, ako požiada o ústavnú ochranu ústavný súd, musí vyčerpať všetky riadne (i mimoriadne) opravné prostriedky, resp. iné dostupné a účinné prostriedky ochrany svojich práv.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade Občianskym súdnym poriadkom, resp. neskôr Správnym súdnym poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (I. ÚS 161/02, I. ÚS 79/07, II. ÚS 339/2020, II. ÚS 348/2021, II. ÚS 318/2022).

14. Sťažovateľ proti rozhodnutiu sociálnej poisťovne z 27. júla 2015, ktorým mu bol priznaný invalidný dôchodok, nepodal (v tom čase možný) návrh na preskúmanie súdom ani nepodal správnu žalobu. Nevyužitie zákonnej možnosti podať opravný prostriedok, resp. správnu žalobu ako iný

dostupný účinný prostriedok ochrany svojich práv nemožno preto nahradzovať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže založiť svoju právomoc na konanie o nej až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Túto možnosť sťažovateľ v tomto prípade mal, na čo poukázal aj krajský súd a najvyšší správny súd, čo však nevyužil.

15. Vzhľadom na ničím neodôvodnenú absenciu predloženia návrhu zo strany sťažovateľa na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia sociálnej poisťovne, prípadne neskôr správnej žaloby podľa Správneho súdneho poriadku dáva dôvod na odmietnutie časti ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (námietskami uvedenými v bodoch 7 a 8 tohto uznesenia) ako neprípustnej podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

16. V súvislosti s argumentáciou sťažovateľa, že najvyšší správny súd sa stotožnil s názorom sociálnej poisťovne, ústavný súd po oboznámení sa s napadnutým rozsudkom považuje za preukázané, že najvyšší správny súd sa v odôvodnení rozhodnutia postupne zaoberal jednotlivými námietskami sťažovateľa vznesenými v kasačnej sťažnosti a tieto aj riadne vyhodnotil. Sťažovateľom prezentované argumenty relevantne nespochybnili ústavnú konformnosť prijatých právnych záverov najvyšším správnym súdom. Napadnutý rozsudok najvyššieho správneho súdu je primeraným spôsobom odôvodnený (bod 6 tohto uznesenia) a nesignalizuje svojvoľný zásah do základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ani jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Podľa názoru ústavného súdu nemožno skutkové a právne závery najvyššieho správneho súdu vyslovené v napadnutom rozsudku nemožno považovať za arbitrárne, zjavne neopodstatnené alebo vydané v rozpore s platnou právnou úpravou.

17. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd zastáva názor, že niet relevantnej spojitosti medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu a namietaným porušením základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. S prihliadnutím na odôvodnenosť napadnutého rozsudku, ako aj s poukazom na to, že obsahom práva na spravodlivé súdne konanie nie je právo na rozhodnutie v súlade s právnym názorom účastníka súdneho konania, resp. právo na úspech v konaní (obdobne III. ÚS 198/07, II. ÚS 229/07, I. ÚS 265/07, III. ÚS 139/08), ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

18. Len na okraj ústavný súd poznamenáva, že sťažovateľ zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom v ústavnej sťažnosti nepredniesol vo vzťahu k napadnutému rozsudku najvyššieho správneho súdu takmer žiadnu relevantnú argumentáciu, ktorou by odôvodnil porušenie označených práv rozhodnutím najvyššieho správneho súdu (viažucim sa k rozhodnutiu sociálnej poisťovne zo 16. septembra 2019) napriek tomu, že ide o obligatórnu náležitosť ústavnej sťažnosti. Podľa § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť musí okrem všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania podľa § 43 obsahovať konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd. Ústavný súd

však s prihliadnutím na charakter sporu sťažovateľa a v záujme zachovania jeho právnej istoty neodmietol túto časť ústavnej sťažnosti z dôvodu nesplnenia zákonom ustanovených náležitostí.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. augusta 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu